

281.2

A25

301.153D.

BIBLIOTECA

Dr. VALERIU BRANISCE

**AFACEREA
ȘCOALEI DE FETE
DIN ARAD.**

ARAD, 1910.

TIPARUL TIPOGRAFIEI DIECEZANE ORT. ROM.

Afacerea școalei de fete din Arad.

Reuniunea femeilor române din Arad și provincie, cu un zăl vrednic de toată lauda, și-a reînceput activitatea de a adună mijloacele recerute la ridicarea unui institut și la susținerea unei școale confesionale gr.-or. române pentru promovarea creșterii fetițelor române.

Rezultatul obținut cu colecta întreprinsă spre acest scop a îndemnat Reuniunea să se ocupe cu planul de edificare a institutului contemplat, în care să se strămute și să se desvoințe actuala școală confesională gr.-or. română de fete, existentă în Arad și spre acest scop s'a adresat conzistorului cu proiectul de acord în textul ce urmează sub Nr. VI.

Afacerea fiind de după natura ei de importanță mai mare, s'a aflat de lipsă, ca toți membrii conzistorului să fie prealabil informați asupra stării lucrului, ca astfel să se poată pronunța în deplină cunoștință de cauză. Pentru informarea obiectivă a tuturor, pe cari îi privește, publicăm mai jos acea parte din actele oficiale ale afacerii, cari sunt mai ales de lipsă la judecarea chestiunii în stadiul ei actual.

Acestea acte sunt următoarele:

Estras

din protocolul luat la 3 octomvrie 1890 în ședința comitetului
reuniunii femeilor române din Arad și provincie.

Prezidentă: Aurelia Beleşiu, notar: Petru Truția. Prezente: Rhea S.
Ciontea, Maria Purcariu, Silvia Plopu, Maria Puticiu, Ioan Popoviciu
Deseanu, Ioan Beleşiu și Teodor Ciontea.

2. Conzilierul Ioan Popoviciu-Desseanu referează cauza
suplementului de statut și cerând a se lua de nou cauza
sub desbatere alegează, că pentru asigurarea existenței
școalei, ca aceea să nu fie espusă atacurilor, eventual chiar
închiderei din partea autorităților administrative, și până
când chestiunea suplementului va fi rezolvată, face propu-
nerea și comitetul primește următorul:

ad. 2. Decis.

Conziderând, că Inaltul Ministeriu reg. ung. de iterne
conform intimatului de. sub Nr. 54529/890 a denegat
aprobarea suplementului confesional a statutelor și în
special dreptul reuniunei de a înființa și susține școală
confesională;

Conziderând, că astfel acest drept, respective vigoarea
statutelor relative la acela se află în pendență și că din
acest motiv s'ar putea întâmpla, ca școala din partea
autorității politice să fie oprită și închisă:

Comitetul roagă pe Ven. Conzistor diecezan arădan,
ca până atunci, până când Reuniunea își va regula treabă
statutelor și îndreptățirii sale de a-și ține școala pro-
prie sub firma sa, să binevoiască a primi școala Reuniu-
nei în proprietatea și sub titlul său, lăsând și Reuniunei
participare la promovarea intereselor și la îngrijirea școa-
lei în senzul suplementului confesional a statutelor, —
și primind la dispozițiune pentru acoperirea speșelor
școalei sumele disponibile din fondul Reuniunei, — cu
atât mai vârtos, că și Ven. Conzistor a primit însărcina-
rea dela Ven. Sinod eparhial, ca încă în anul acesta să
dispună deschiderea unei școale confesionale de fete în
Arad, — se înțelege de sine, că Reuniunea își susține

dreptul de a-și reprimi școala dela Ven. Conzistor la timpul său, ceea ce roagă a i-se garanta din partea Ven. Conzistor.

D. c. m. s.

Aurelia Beleş m. p.,
prezidență.

Petru Truția m. p.,
secretar.

II.

Adresa reuniunii femeilor române din Arad cătră Conzistor, prin care îi oferă școala.

Onorat Conzistor diecezan!

Comitetul Reuniunii femeilor române din Arad și provincie, după instrucțiunea primită dela proxima adunare generală a făcut toate dispozițiunile pentru a deschide școala sa confesională gr.-or. română de fete conform statutelor sale, a publicat deschiderea școalei, a denumit de directoră pe Dna Maria Popoviciu învățătoare din Buteni și de profesoară pe dșoara Octavia Stologean, provăzându-le cu decret și începând înscrierile elevelor cu scop, ca prelegerile să se înceapă cel mult în 7 octomvrie a. c. st. n.

Dupăce însă întremiediu a sosit intimatul Înaltului Ministeriu reg. ung. de interne de dtul 26 august a. c. Nr. 54529/V—10, alăturat în copie sub %, prin care s'a dene-gat aprobarea supplementului conf. a statutelor din motiv, că Reuniunea noastră, ca însoțire privată n'ar avea drept de a înființa școală confesională, — în astfel de împreju-rări, deși noi nu suntem de acord cu motivarea și explica-țiunea preastimabilă a Înaltului Ministeriu, totuși dupăce în urmarea memoratului intimat ministerial, îndreptățirea noastră formală de a susține școala confesională de fete sub firma noastră din partea guvernului s'a tras la îndoială, nu cumva să venim în conflict cu autoritatea politică și să ni-se închidă școala și până atunci, până când ne vom pu-tea revindecă îndreptățirea noastră bazată pe statutele fun-damentali deja aprobate de guvern, precum pe autonomia bisericei noastre gr.-or. române: îndrăznim cu toată umilința a ne ruga de Ven. Conzistor să binevoiască a primi școala noastră de fete, dispusă deja spre înființare și deschidere

în proprietate și sub titlul său până atunci, până când Reuniunea noastră își va regula treaba statutelor și îndreptățirii sale, sau va face altă dispozițiune corespunzătoare spre a-si putea reprimi școala ca confesională gr.-or. română în proprietatea sa, în ce privință Reuniunea noastră își susține dreptul și se roagă, ca aceasta să i-se garanteze și din partea Ven. Conzistor. Deodată punem la dispozițiunea Ven. Conzistor spre acoperirea cheltuielilor școlii sumele disponibile din fondul reuniunii cu aceea rugare, ca Ven. Conzistor să se îndure a concede participarea la promovarea intereselor și îngrijirea școlii și Reuniunii noastre după senzul suplimentului confesional al statutelor acceptând de ale sale și aprobând dispozițiunile făcute până aci din partea Comitetului Reuniunii.

Tot odată ne luăm voia a alătură aci două petițiuni a Elenei Pipoș, pentru competență afacere.

Din ședința comitetului Reuniunii femeilor române din Arad și provincie, ținută la 3 octomvrie 1890 st. n.

Aurelia Beleş m. p.,
prezidentă.

Petru Truția m. p.,
secretar.

Nr. 4234

1890.

III.

Decisul Conzistorului despre preluarea școlii de fete dela Reuniunea femeilor.

Dnei Aurelia Beleşiu, prezidenta reuniunii femeilor române din Arad și provincie

Arad.

Comitetul reuniunii femeilor române din Arad și provincie cu dtul 3 oct. a. c. Nr. 2 se roagă, că după ce Înaltul Ministeriu ung. reg. de instrucțiune publică prin intimatul dto 26 aug. 1890 Nr. 54529/V—10 a denegat aprobarea suplimentului confesional al statutelor reuniunii și în special a denegat dreptul numitei reuniuni de a înființa și susține școală confesională; după ce numita reuniune a făcut toate pregătirile, ca cu 1 octomvrie a. c. să deschidă

școala de fete conf. gr.-or. română cu internat în Arad, încât sunt numai a se începe prelegerile și după ce în urma intimatului ministerial acest drept a-l reuniunii a devenit dubios, — Conzistorul să primiască în proprietatea diecezei aceea școală și până când reuniunea femeilor române din Arad și provincie își va regula treaba statutelor și îndreptățirii sale de a-și ține școala proprie sub firma sa lăsând și Reuniunii ca atare participare la promovarea intereselor și îngrijirea școlii, sub cari condiții pune la dispozițiunea Conzistorului școala cu corpul său didactic, precum și sumele disponibili, spre acoperirea cheltuielilor necesare la susținerea acelei școli, susținându-și reuniunea dreptul de a reprimi școala la timpul său în proprietatea sa și cerând a i-se garanta aceasta și din partea Conzistorului.

Decis.

Având acest Conzistor însărcinare dela Sinodul nostru eparhial sub Nr. prot. 124/890, ca să se îngrijească de înființarea unei școli de fete în Arad, ceea ce sub auspiciile și cu ajutorul nostru s'a și făcut din partea reuniunii femeilor române din Arad și provincie — după ce aceasta școală de fete în înțelesul raportului reuniunii în posesiunea și sub firma acesteia a devenit periclitată, aflându-se de lipsă spre asigurarea existenței acestei școli întreprinderea Conzistorului, ca adevărată școală să fie primită în proprietatea și sub titlul eparhiei noastre până atunci, când reuniunea își va regula treaba statutelor și îndreptățirii sale de a-și susține școala sa proprie sub firma sa: Conzistorul acorda cererea reuniunii și cu aceasta primește școala de fete dela reuniune și o dechiară de școală de fete confesională eparhială, sub condițiunile propuse din partea reuniunii, conform deciziei și raportului acesteia cu datul de 3 oct. a. c. st. n. Nr. prot. 2/1890 garantând reuniunii dreptul de a-și reprimi școala în proprietatea sa la timpul său conform dorinței sale.

Acest decis se comunică comitetului reuniunii femeilor române din Arad și provincie cu aceea, că predarea formală să o efectueze cu întreprinderea delegatului conzistorial Ioan P. Dessean, carele s'a și însărcinat spre acest scop și totodată să notifice Conzistorului și sumele disponibili, ce le are reuniunea spre acoperirea cheltuielilor necesare la susținerea acestei școli, asemenea să îndrume corpul di-

dactic dela aceasta școală, ca să-și prezinte decretele sale acestui Conzistor, ca să fie provăzut cu altele de aici.

Arad, din ședința konzistorială dela 21 septemvrie (3 octomvrie) 1890.

Ioan Meșianu m. p.,
episcop.

IV.

Proiectul de contract bilateral

între reuniunea femeilor și între Conzistor, propus Conzistorului prin dl Ioan Beleș în numele reuniunii femeilor.

Conziderând, că reuniunea femeilor române din Arad și provincie în sensul §. 2 din statute are scopul crearea unui fond, din care se va înființa cu timpul în Arad un institut românesc confesional gr.-or.;

Conziderând, că până când fondul reuniunii ar putea înființa și susține acel institut, reuniunea pe baza statutelor sale se poate asocia cu vre-o altă corporațiune întru ajungerea scopului său;

Conziderând, că suplimentul de statute din punct de vedere confesional, ca adaus la statutele reuniunii, nu este recunoscut de înaltul ministeriu reg. ung., prin ce reuniunea este împiedecată întru ajungerea scopului său; în fine

Conziderând, că comitetul reuniunii, pentru a asigura existența școlii și internatului deja înființate, ca acestea să nu poată fi închise de către autoritățile administrative, prin concluzul său de dtto 3 Oct. 1890 a predat școala și internatul cu toate apartamentele sale V. Conzistor în mod provizor, până se vor regula cestiunile agravate;

Conziderând astfel, că școala și internatul subsistă între condițiuni foarte favoritoare, fără însă ca referințele dintre reuniune și Ven. Conzistor să fie definitiv regulate:

Reuniunea femeilor române din Arad și provincie, de o parte, iar de altă parte Ven. Conzistor gr.-or. români din Arad contractează următoarele:

1. Școala de fete va purta oficios titlul: „Școala română superioară confesională gr.-or. de fete”, iar internatul se va numi: „Internatul școlii române superioare confesionale gr.-or. de fete”.

2. Inspecțiunea supremă atât peste școală, cât și peste internat o va exercia Ven. Conzistor gr.-or. român din Arad prin Înaltul Patron al reuniunii, Episcopul diecezan.

3. Atât școala, cât și internatul sunt proprietatea exclusivă a reuniunii femeilor române din Arad și provincie.

4. Conducerea internă a școalei, adică întreaga conducere a învățământului aparține în dreptul și datorința Ven. Conzistor.

5. Conducerea externă a școalei, precum și întreaga conducere a internatului aparține exclusiv reuniunii femeilor.

6. Fiind școala și internatul proprietatea reuniunii, atât întreg personalul de învățământ, cât și personalul internatului, adică: profesorii, profesoarele, învățătorii, învățătoarele, conducătoarea internatului, bonele etc. îl alege și-l aplică reuniunea femeilor, care totodată fixează și stăbilește și salariul fiecărui.

7. Directorul școalei va fi denumit și eventual și salarizat din partea Ven. Conzistor.

8. Toate denumirile și alegerile făcute din partea reuniunii, pentru aprobare sunt a se subșterne Ven. Conzistor.

9. Salarele oficialilor le solvește reuniunea.

10. Ven. Conzistor pentru susținerea acestei școale și internat concurge anualminte cu suma minimală de 1000 fl.

11. Reuniunea își exerciază drepturile și datorințele sale prin Comitetul reuniunii, iar Ven. Conzistor prin Înaltul Patron, episcopul diecezan.

12. Reuniunea are a comunica toate deciziunile comitetului ei Ven. Conzistor, pentru a le lua spre știre, afară de denumirile și alegerile corpului didactic, unde se cere aprobare.

V.

Răspunsul episcopului Ioan Mețianu la proiectul de acord între reuniune și Conzistor.

Preaonoratului Domn

Ioan Beleș, fisc-conzistorial,

În zilele trecute primind dela T. D-ta un proiect de contract bilateral, în privința regulării referințelor școalei de fete de aici, dintre Conzistor și comitetul reuniunii și

cerând T. D-ta și opiniunea mea în aceea cauză: am onoare a-ți comunica aceea, în următoarele:

Mai înainte de toate află de lipsă a permite, că dupăce prin acel proiect se intenționează punerea școalei sub doi stăpâni, adică: și sub Conzistor și sub reuniune, eu știu din experiență și mai ales din cele experiate în timpul mai nou, chiar cu aceea școală, că o asemenea întreprindere cu 2 stăpâni, n'ar duce la scop.

Voiu ilustra aceasta, cu următoarea întâmplare, chiar din istoria acelei școle.

Comitetul reuniunii a depărtat, în mod unilateral, pe directoara acelei școle, nu numai dela internat, cum se pretextă, ci și dela conducerea școalei. Acum dacă și Conzistorul ca stăpân va voi a-și validită drepturile și vederile sale, poate dispune cu totul altfel.

Iată urmările afacerii cu 2 stăpâni.

Dar se zice în proiectul din cestiune, că Conzistorul să dispună asupra școalei, iar comitetul asupra internatului.

Abstrăgând dela aceea, că școala de fete nu se poate separa de internat și vice-versa, — dar apoi chiar dacă s'ar putea și atunci ar fi 2 stăpâni și iată ce s'ar putea întâmpla și în cazul acesta.

Dacă comitetul bonafide ar angaja la internat și pe viitor persoane provocatoare de scandale, Conzistorul ar trebui să le depărteze și atunci comitetul cu drept cuvânt ar putea zice, că Conzistorul se amestecă în dreptul comitetului; deci conflictul ar fi gata.

Din acestea invederează, că interesul prosperării școalei pretinde una din două: ori școala rămâne în grija și sarcina comitetului, având acesta a suporta toate consecințele; ori rămâne asupra Conzistorului, iarăși cu toate consecințele.

Mie nu mi-se pare de feliu asigurată aceea școală, nici dacă ar rămâne în grija comitetului; ba dacă nu mă înșală presemnele, aceea va decădea cu totul rămânând în grija comitetului.

Eu nu trag la îndoială nici zelul, nici buna intențiune a comitetului de a ridica aceea școală; trag însă la îndoială puțința de a face aceasta.

Dovadă la aceasta este: că dacă nu contribuia Conzistorul și de 20 de ori mai mult, cu bani și alte ajutoare, decât întreg comitetul, aceea școală nici nu se deschideă.

Și nu știu dacă Conzistorului îi va mai conveni, a sacrifica și pe viitor, când vede, că socoșile acelei școli,

nici măcar despre ajutoarele de aici, — de ani nu se înaintează aici spre cenzurare. Ba nici împrumutul primit nu s'a regulat, deși mai de multe-ori s'a urgiat.

Cătră acestea mai vine și aceea desconsiderare a Conzistorului din partea comitetului, că ne depărtează conducătoarea din postul ei, fără nici un proces disciplinar, fără să se arate și Conzistorului, cum cerea nu numai datorința, dar și bunacuviința. Ba o parte din acel comitet a mers așa de departe cu desconsiderarea Conzistorului, încât reso-nează în mod necuviincios, când cineva provoacă cumva la Conzistoriu.

Afară de acestea Conzistorul are informațiuni, că în școală și internat, în timpul din urmă, domnește mare dis-ordine, pe care nu voiesc a o pune pe hârtie.

În fața acestora, nu știu dacă Conzistorul ar mai voi a lua asupra-și o răspundere atât de gravă a consecințelor.

Acestea în cazul, când școala sau măcar și numai in-ternatul ar rămâne în grija comitetului.

Dacă însă școala cu internatul va rămâne asupra Conzistorului, căruia s'a și predat în comitet după toate formele, comitetul în trebile școlii nu poate avea alta in-gerință, decât aceea, ce i-o va da Conzistorul; iar Conzi-storul i-ar putea da dreptul de a opiniona la angajarea personalului didactic și al internatului, la controlarea cură-țeniei și a vîptului, la mersul învățămîntului, aceasta în calitate de vizitatori de școală și altele asemenea.

Incheiu observând, că acestea sunt numai părerile mele individuale și subscriindu-mă

al T. Dtale cu toată stima

Arad, la 27 ianuarie v. 1893.

Ioan Mețianu m. p.,
Episcop.

VI.

Proiectul de Acord.

între „Reuniunea femeilor române din Arad și provincie” și între Conzistorul eparhial gr.-or. român din Arad, relativ la înființarea și susținerea unei școale superioare de fete, cu internat, în Arad, prezentat Conzistorului din partea reuniunii femeilor române acum din nou în 10/23 maiu 1910.

I.

„Reuniunea femeilor române din Arad și provincie” pe baza §§-lor 2. 3. și 4. din Statutele sale de o parte, și

de altă parte Conzistorul eparhial gr.-or. român din Arad, pe baza dreptului său autonom, convin și de comun acord se asociază, în sensul actului prezent, și hotărăsc să înființeze și să susțină aici în Arad un institut românesc cu o școală superioară de fete, cu internat.

Școala aceasta se decretează, și se va înființa și susține pentru totdeauna ca institut confesional gr.-or. român, pentru educațiunea fetelor române, și ca atare, pe lângă suprema inspecțiune a statului, în sensul legilor în vigoare, aceasta școală se pune și iarăși pentru totdeauna va stă sub autoritatea și jurisdicțiunea Conzistorului gr.-or. român din Arad.

Acest institut va stă sub înaltul patronaj al Episcopului român gr.-or. din eparhia Aradului.

II.

Pentru înființarea acestui institut confesional, părțile asociate statoresc și se obligă a investi în zidirea și instalarea institutului sumele ce urmează

1. „Reuniunea femeilor române din Arad și provincie:“

a) Suma depusă la institutul „Victoria“
în libelul cu Nrul 16760 cu starea per 18
maiu. 1910 st. n. de cor. 34222'02

b) Donațiunea făcută Reuniunii spre
acest scop de Vasile Stroescu „ 100000'—
Deci bani gata . . cor. 134223'02

c) Suma votată pentru Reuniune dela
institutul „Victoria“, de primit „ 25000'—

Total . . cor. 159223'02

d) Sumele sperative, garantate prin
aceasta de Reuniune și anume din venitul
loteriei, din taxe și alte izvoare de venit . . „ 20776'98

Totalul contribuiei . . cor. 180000'—

Prin urmare, reuniunea contribuie și garantează pentru zidire și instalări o sumă totală de coroane una sută optzeci de mii.

2. Conzistorul gr.-or. român din Arad contribuie și garantează spre scopul zidirii și al instalărilor sumele următoare, cu starea per 31 decemvrie 1909 st. n.:

a) Fondul „Reuniunii femeilor române din Arad“	cor.	132'96
b) Fondul „Școala de fete din Arad“	„	738'26
c) Fondul preoțimei pentru școala de fete	„	33492'57
d) Donațiunea Emanuil Ungureanu pentru școala de fete din Arad	„	1390'63
e) Fondul I. I. Pap, pentru școala de fete	„	17003'55
f) Fondul tinereții pentru școala de fete	„	243'38
g) Fondul „Victoria“ pentru școala de fete	„	5324'41
Total în bani gata	cor.	58331'77
h) Dela fondul preoțesc votat și de primit	„	30000'—
Total	cor.	88331'77

plus interesele curente.

Astfel Conzistorul din a sa parte va contribui cu o sumă rotundă, în total de coroane nouăzeci de mii.

În urmare se statorește, că reuniunea contribuie, cu $\frac{2}{3}$ părți, iar Conzistorul cu $\frac{1}{3}$ parte la toate spesele de zidire și instalare a școalei și a internatului.

Se hotărăște, că toate plătirile se fac prin ambele părți, tot în această proporțiune, atât la zidire cât și la instalări.

III.

În caz dacă toate sumele din punctul precedent nu vor fi de ajuns la acoperirea tuturor speselor de zidire și instalațiuni, părțile se învoiesc prealabil, ca spre acest scop să contragă și să întabuleze pe edificiul școalei un împrumut hipotecar, însă atât ridicarea, cât și replătirea acestui împrumut va însărcina părțile tot în proporția de sus, va să zică pe Reuniune cu $\frac{2}{3}$ părți, iar pe Conzistor cu $\frac{1}{3}$ parte, — dacă acest împrumut peste tot nu se va putea amortiza din venitele proprii ale institutului.

IV.

Tot spre acest scop, părțile hotărăsc și se învoiesc se cumpere dela fondurile diecezane, amândouă intravilanile vecine cu reședința episcopoească, cari sunt scrise în prot. fund. Arad Nrii și anume cu preț

total de Coroane 35.300—, cu cât figurează valoarea lor în conturile diecezei.

La plățirea acestui preț va contribui Reuniunea cu $\frac{2}{3}$ părți, iar Conzistorul cu $\frac{1}{3}$ parte.

Pe aceasta bază se hotărăște totodată și aceea, că în locul fondurilor proprietare de astăzi, ambele intravilane se vor transcrie și dimpreună cu internatul și toate aranjamentele sale în $\frac{2}{3}$ părți vor forma proprietatea „Reuniunii femeilor române din Arad și provincie“, iar în $\frac{1}{3}$ parte vor forma proprietatea diecezei gr.-or. române a Aradului.

Se înțelege de sine, că pe lângă tot dreptul lor de proprietate, acest institut și peste tot aceasta avere comună, nici odată, din nici o parte, nu va putea fi subtrasă dela destinația sa prevăzută în §. 2. din statutele Reuniunii și a dispozițiilor din actul de față, și în fine, că nici una din părțile asociate nu va fi în drept să compute sau să ceară nici un fel de interese sau altă rebonificare pentru capitalele investite în școală și internat.

În caz, dacă Reuniunea s'ar desființa, după înființarea acestei școle cu internat, în tenorul și conform §. 27. din Statutele Reuniunii, toată partea ei de proprietate și peste tot întreaga avere constituită în punctele precedente, ca avere a Reuniunii, cu tot dreptul de proprietate și liberă dispoziție, va trece în proprietatea exclusivă a Eparchiei gr.-or. române a Aradului, de sine înțeles tot sub rezerva fixată în §. 27. al statutelor Reuniunii.

Iar, dacă cu timpul, — de ce să ferească Dumnezeu, — s'ar desființa și absolut toate școlile confesionale s'ar decretă de școle de stat, și dacă peste tot prin lege se va lua atât Reuniunii, cât și Conzistorului tot dreptul de a înființa și susține școli confesionale, sau de alta natură, și în urmă, dacă în urma unor dispoziții legale, nu va fi permis nici Reuniunii, nici Conzistorului să înființeze și să susțină nici un fel de așezământ școlar, și prin urmare nici școala aceasta cu internat, în acest caz toată averea de sus a Reuniunii trece în proprietatea și administrația diecezei gr.-or. române a Aradului cu destinațiunea, ca să o întrebuințeze spre scopuri bisericești, și mai vârtos spre scopuri culturale și filantropice, după a sa mai bună chibzuință.

V.

Odată înființată fiind școala aceasta cu internat, Reuniunea și Conzistorul împreună primesc asupra lor obliga-

mentul moral și material de susținere, de îngrijire și de prosperitate a acestui institut.

În urmare, Reuniunea se simte fericită, că a putut întemeia în asociere cu Conzistorul acest institut de creștere a fetelor române, și cu toată plăcerea ia asupra sa angajamentul solemn de a lucra și stăruî neadormit și din toate puterile, și a aduce totodată din partea sa toate jertfele posibile pentru înflorirea și înălțarea acestui așezământ cultural-național.

Astfel la susținerea institutului fiind vorba și de ajutoare materiale și totodată susținerea școlii cu internat fiind de un interes general, se hotărăște și aceea, că pentru cazul, dacă venitele proprii nu vor fi deajuns la susținerea școlii, Reuniunea din a sa parte se obligă să supoarte și va plăti în fiecare an, la Cassa conzistorială, în 15 zile dela provocare, jumătate din spesele, ce nu s'ar acoperi din venitele școlii.

Tot asemenea și sub acest titlu se obligă și conzistorul să supoarte iarăși jumătate din spesele anuale ce nu se vor acoperi din venitele proprii ale școlii.

Dincontră, dacă din administrația și peste tot din venitele anuale, ar rezultă un escedent peste spese, ca venit curat, Reuniunea și Conzistorul consimt, ca întreg acest escedent, pentru totdeauna să se folosească în primul rând la achitarea eventualelor datorii, ce ar însărcina institutul, iar diferența în plus să se întrebuințeze exclusiv pentru crearea unui fond propriu al școlii, de administrat la Conzistor, din care în prima linie să se acopere eventualele deficite, și în al doilea rând să se folosească la nouă îmbunătățiri și instalații la școală și internat, precum și la conferirea de stipendii pentru fiitorii profesori și profesoare, și peste tot pentru personalul de instrucție dela institut.

VI.

Însași școala cu internat fiind școală confesională gr.-or. română, ca atare ea pe baza statutelor Reuniunii, a statutului organic și a prezentului acord, stă sub jurisdicția și imediata autoritate a Conzistorului gr.-or. român din Arad, căruia Reuniunea și prin aceasta îi recunoaște tot dreptul de jurisdicție și de autoritate legală asupra școlii, natural fără de nici o știrbire a drepturilor de dispoziție, ce-i compet Reuniunii, în virtutea statutelor sale, a legilor și a prezentului acord în afacerile școlii și a internatului.

Pe lângă dreptul de autoritate școlară imediată și de jurisdicțiune legală, Reuniunea femeilor române de bunăvoie cedează și roagă Conzistorul, ca acesta cu ajutorul organelor sale îndată dela deschiderea școalei și internatului să primească în administrația sa întreaga gestiune financiară și peste tot toată socoteala, atât a școalei cât și a internatului, și despre rezultat după încheierea socoților anuale, să avizeze și Reuniunea pentru știre și acomodare.

Ce privește însă menagiul, și peste tot economia de casă și întreținerea elevelor, în această privință i-se rezervă și recunoaște Reuniunii tot dreptul de a interveni, și pe lângă ascultarea delegatului și a directoarei internatului, de a prevedea și regulă definitiv întreg serviciul de menagiu și în general toate afacerile și chestiile de întreținere și îngrijire igienică a elevelor din internat.

VII.

În general dorind Reuniunea să lucreze întotdeauna și în toate afacerile, ce privesc școala și internatul, în cea mai bună armonie cu Conzistorul, Reuniunea este învoită, și Conzistorul din a sa parte va exmite un delegat al său, care se poate numi și comisar conzistorial, care să reprezinte Conzistorul în prima linie în școală și în internat, cu puterile, ce i-se vor conferi dela Conzistor, și care totodată și în a doua linie va fi învitat și îndatorat să participe la toate ședințele comitetului Reuniunii, precum și la adunările ei generale, conzultat fiind și având drept să participe în ambele locuri cu votul său informativ la toate chestiile, fără deosebire, cari privesc școala și internatul.

Delegatul conzistorial este peste tot organul, care intervine și intermediază, și totodată și inițiază între Reuniune și Conzistor toate afacerile, ce privesc administrarea și prosperarea școalei și internatului.

Specialmente, delegatul Conzistorului este raportorul, în toate cazurile de alegeri în corpul didactic al școalei.

Fiind delegatul învitat în toată forma, eventuala sa absență nu poate aduce nici un prejudiciu hotărârilor Reuniunii.

Ce privește taxele de întreținere, precum și alte taxe de plătit din partea elevelor, toate acestea le stabilește Conzistorul, în urma propunerii făcute în aceasta privință de comitetul Reuniunii, în înțelegere cu delegatul conzistorial; natural fiind, că și toate aceste taxe vor intra și se vor

contă la Cassa konzistorială în favorul școalei și a internatului.

VIII.

Comitetul Reuniunii va avea, în general, asupra școalei și a internatului toate drepturile și datorițele, ce le are scaunul școlar, conform legilor de instrucție publică în vigoare, cu escepțiunea acelor cazuri, în cari actul de față prevede și face alte dispozițiuni, cu abatere dela legea aci provocată.

Prin urmare, Comitetul Reuniunii alege întreg personalul didactic al școalei.

Fiecare act de alegere se supune însă Konzistorului diecezan, pentru întărire, și are valoare numai după întărirea sa prin Konzistor.

Toate posturile din corpul didactic se vor îndeplini pe calea concursului. — Concursul se face din partea Konzistorului, unde se vor adresa și toate petițiile bazate pe concurs, și de aci, bine instruite, prin delegatul Konzistorului, se vor transpune Comitetului Reuniunii pentru efectuarea alegerii.

IX.

Urmând întărirea prin Konzistor, — Reuniunea nu își mai asumează nici un fel de drept asupra corpului didactic, și asupra părții didactice a școalei, și atât jurisdicția, ca și planul de învățământ și întreaga organizație și disciplină a școalei, în senzul legilor rămâne în competența exclusivă a Konzistorului.

În ceea ce privește însă partea materială a instituirii și peste tot a dotației corpului didactic, Reuniunea are drept, să se ocupe de toate aceste chestii și să facă propuneri concrete la Konzistor relativ la salariile sau orice fel de alte retribuții ale acestui corp, asupra cărora va decide însă Konzistorul în mod definitiv.

X.

Afară de corpul didactic, Reuniunea are independent dreptul de alegere sau de instituire a directoarei internatului, a bonelor și a întreg celui alt personal de instrucție și serviciu, care nu aparține corpului didactic.

Toate aceste persoane stau sub imediatul control și la dispozițiile Reuniunii, carea singură le poate institui și dimisiona din serviciu.

Salariile, precum și plățile sau alte retribuții ale acestor persoane le stabilește singur Comitetul Reuniunii, după ascultarea votului delegatului consistorial.

XI.

Pe lângă școală și internat, Reuniunea exclusiv în socoteala și sub răspunderea sa fără de nici un angajament din partea Consistorului, va înființa, organiza și susține încă la deschiderea internatului o școală de menagiu și de grădinărit și eventual și de alte deprinderi manuale femeiești, unde să poată primi instrucția de lipsă și elevele din internat.

Tot asemenea își rezervă Reuniunea și dreptul ei statutar de a înființa cu timpul și susține tot în edificiul internatului o școală elementară de fete, cu caracter confesional gr.-or. român, sub imediata jurisdicțiune a Consistorului, însă iar fără de nici un angajament din partea Consistorului, și tot asemenea pe spesele și răspunderea exclusivă a Reuniunii.

Între altele, în amândouă aceste cazuri și relativ la toate chestiile, ce privesc înființarea și susținerea acestor două școli, i-se recunoaște Reuniunii dreptul exclusiv de a le organiza și de a institui și salariza sau dimisiona personalul de serviciu, afară de învățătoarea din școala elementară, care va stă sub disciplina Consistorului.

Reuniunea o declară însă dinainte, că nu râvnește pentru sine la nici un câștig dela nici una din aceste școli, ci întreg eventualul venit curat se va folosi la crearea unui fond, din care să se ajute, în primul rând aceste școli, ar în al doilea rând să se ajute însăși școala superioară cu internatul ei.

XII.

Consistorul ca autoritate hotărâtoare aproape în toate afacerile, recunoaște Reuniunii femeilor române tot dreptul de a face, direct sau prin delegatul său orice propuneri, către Consistor în toate chestiile ce privesc școala și internatul, precum sunt administrația, bunăstarea și înflorirea acestui așezământ.

XIII.

În caz, dacă mecenatul Vasile Stroescu va accepta rugarea Reuniunii, părțile asociate se învoiesc, ca școala aceasta să poarte pentru totdeauna numirea: „Școala superioară de fete: Vasile Stroescu“, în caz contrar, părțile vor

conveni asupra altei forme pentru comemorarea acestui generos bărbat al neamului.

XIV.

Dispozițiile din prezentul act vor fi obligatoare pentru Reuniune după aprobarea lor prin adunarea generală, iar pentru Conzistor, după aprobare prin Conzistorul plenar, și ulterior prin Sinod.

XV.

Reuniunea dorește, ca afară de afacerile disciplinare, toate celelalte chestii de importanță, nominalmente organizarea școalei, instituirea și salarizarea corpului didactic, să se discute și hotărască în senatul plenar dela Conzistorul din Arad.

Arad, 20 maiu n. 1910.

Proiectat prin mine:

Dr. Nicolae Oncu,
delegatul Reuniunei.

Proiectul prezent s'a cetit, discutat și aprobat în ședința Comitetului Reuniunii Femeilor Române din Arad și provincie, ținută la 23 maiu 1910 st. n.

Arad, 23 maiu 1910.

Pentru comitet:

Letiția Oncu,
prezidentă.

Sever Bocu,
secretar.

Livia Vuia, Sofia Papp, Iovanca Nemet, I. Șerban,
Marilina Bocu, Aurelia Dr. Petran, Lucreția Herbay.

Nr. 106. prez.
1910.

VII.

**Opinia P. S. Sale Domnului Episcop Ioan
I. Papp la proiectul de acord.**

Venerabile Conzistor !

Domnul Dr. Nicolae Oncu, directorul institutului de credit și economii „Victoria”, prezentându-mi în calitate de sa de delegat al comitetului Reuniunii femeilor române din Arad și provincie, un proiect de acord, ce conține condițiunile, între cari numitul comitet intenționează a înființa și a susține din parte-și în comun cu Conzistorul un institut românesc, cu o școală de fete și un internat aici în Arad, — m'a rugat special să-mi expun și eu părerea mea, relativ la modalitatea și posibilitatea ajungerii scopului.

Cetind eu proiectul — adresat de altcum Ven. Conzistor, și văzând deoparte însuflețirea, cu care Reuniunea și-a reînceput activitatea întreruptă la 1893, de altă parte aflând și rezultatul colectei întreprinse, nu pot decât să laud zădul și dragostea acestei Reuniuni manifestată față de cauză și binecuvântând rezultatul obținut până acum, să-i doresc perseveranță în munca reîncepută cu cele mai bune șanse din izbândă pentru realizarea scopului urmărit.

Văzând însă jertfele, ce se cer din partea diecezei și făcând revista stărilor ei financiare, deși recunosc și eu necesitatea și doresc cu toată căldura inimei mele creștinești și arhieresti înființarea institutului pomenit, deși astfel am și eu dragostea față de scopul urmărit, totuși din motivele, cari le voi expune mai la vale, nu pot fi pentru angajarea diecezei la asemenea jertfe, deci nu pot recomanda Conzistorului să se angajeze deodată nici cu cvota și proporțiunea de contribuire contemplată la spesele de edificare și instalare a institutului, nici cu cea de susținere a școlii și a internatului ei.

Pentru a-mi motivă această părere, care doresc să rămână ca un vot al meu, dat în deplină cunoștință a stărilor financiare ale diecezei, cred, că este destul să invoc faptul de notorietate publică, că sub administrarea Conzistorului din Arad, dieceza nu are nici cel mai mic fond ori fundațiune, despre care nu s'ar da socoată publică, că nu

are nici cel mai mic fond ori fundațiune, care nu și-ar reclama cea mai rentabilă fructificare, spre a corespunde cât mai bine menițiunei sale, că nu avem nici un fond ori fundațiune, care nu ar avea menițiunea și destinațiunea sa nealterabilă, prin urmare, că dieceza nu are nici cel mai mic fond ori fundațiune, a cărui venit în întregul, ori și numai o parte a acelui venit l-ar putea designa Conzistorul, ori Sinodul eparhial spre scopul edificării și instalării, ori spre scopul susținerii institutului de sub întrebare, așa dupăcum este contemplat în proiectul de acord, în consecință, Conzistorul ori Sinodul eparhial — care totuși ar designa venitul, ori și numai o parte din venitul cutărui fond ori fundațiune spre acest scop, deodată cu votarea, are să ia asupra-și și răspunderea materială și morală pentru păgubirea și respective pentru alterarea menițiunei respectivului fond ori fundațiune.

Nu este tocmai măgulitor pentru o dieceză, că culturii femeii române nu i-a dat mai de demult importanță cuvenită, dar ce este regretabil este faptul, că spre scopul institutului proiectat nu se pot angaja nici izvoarele, din cari se acopere bugetul conzistorial. Și nu se pot angaja aceste de aceea, pentru că unele din ele nu sunt sigure, adică nu incurg regulat și la timp. Dar și de ar incurge, precum de facto n'au incurș și nu incurg contribuiri, — ele în totalitatea lor sunt atât de precarii, încât nu sunt suficiente nici pentru trebuințele înmulțite ale administrațiunei și instrucțiunei, față de carea din urmă legile statului pretind ameliorări continue, iar a pune contribuiți nouă pe eparhioți, ar fi un lucru nechipzuit, care nu numai nu ar duce la scop, ci ar provoca cel mai mare rezenn în poporul, care și de altcum are destul de mari sarcini de suportat cu susținerea școalelor sale, pentru cari cele mai multe comune și-au angajat venitul bisericii în așa mare măsură, încât multe comune, dealtcum fruntașe, nu sunt în stare să-și procure nici ornatele cuvenite și cărțile bisericești prescrise la îndeplinirea cultului divin.

Pentru cel ce vrea să cunoască și înțeleagă situația precară și neajunsurile, cu cari are să se lupte dieceza noastră la susținerea instituțiilor ei, va fi deajuns să ating două momente de notorietate publică și anume: că în lipsa unei sale proprii, elevii institutului nostru pedagogic sunt avizați să primească instrucția și să facă praxa de gimnastică la școala concetățenilor nostri izraeliți și aceasta din deosebita bunavoință a conducătorilor comunei,

— iar momentul al doilea, pe care trebuie să-l ating spre ilustrarea situației este acela, că localitățile conzistoriali nu mai corăspund trebuințelor dezvoltate ale administrațiunei și din lipsa de localități suficiente o parte a arhivului este deportată, la pivnița jilavă și întunecată, unde actele nu numai sunt expuse muzezelei, dar nici nu se pot ține în regulă spre folosință în caz de trebuință.

Este adevărat, că prin concluzul cu Nr. 22/1906 Sino-dul eparhial ni-a dat autorizare să ridicăm localități corăspunzătoare și spre scopul cheltuielilor de edificare ni-a dat voie să contragem din fondurile diecezeane un împrumut de 40—50.000 cor. în contul pretenziunilor fondului general, — dar adevărat e și aceea, că dacă contrăgeam împrumutul și-l investiam în zid, — se îpuțină venitul fondurilor și nu puteam acoperi bugetul, la care au intrat și întră toate încassările efectuate astfel, că fondului de edificare a cancelariilor îi rămâne numai evențialul plus, ce s'ar încassa din contribuiuri, peste suma preliminară.

Când după toate acestea mai stăm și în fața faptului, că din fondul tipografiei diecezeane, menit anume pentru ajutorarea comunelor la edificarea și repararea de biserici, peste procentele regulamentare se mai iau încă 15%; când adecă din venitul curat al unui fond cu asemenea menitiune se iau 25% numai și numai să se acopere trebuințele bugetare, cred că este de prisos să mai invoc și alte momente spre dovedirea adevărului curat ca și soarele, că diecezei noastre îi este peste puțină — cel puțin pentru acum — de a-și angaja fie bugetul, fie venitul cutăreia fond ori fundațiune — și altcum cu menire specială nealterabilă — la contribuiuri nouă și încă în sumă neprevăzută, nelimitată și nelimitabilă, cum ar fi angajarea Conzistorului la spesele de edificare și instalare a institutului de sub întrebare.

II.

Față cu aceea dorință exprimată de On. comitet al Reuniunii în pctul II al proiectului de acord, că spre scopul edificării și instalării școalei contemplate, să se angajeze Conzistorul și să garanteze contribuierea din parte-și cu suma de 90.000 cor. trebuie să observ, că Conzistorul pe lângă toată însufleșirea sa față de cauză, nu se poate angaja la împlinirea acestei dorințe și nu se poate angaja înainte de toate din simplul motiv, că banii adunați de Conzistor sub titlul *școala de fete* nici pe departe nu ating suma de 90.000 cor., ci aceasta cifră o vor atinge acești

bani numai după ani, dacă fondul preoțesc va fi liber și va vărsa și cvotele pe următorii 5 ani, conform concluzului adunării generale.

Pentru a se înțelege, de ce am folosit termenul „*liber*”, trebuie să ating împrejurarea arătată în raportul meu special, înregistrat la Conzistor sub Nr. 2923/1910, că adevărat: chestia votării ajutorului din fondul preoțesc, care face 2/3 din suma, la care reflectează On. comitet al Reuniunii pomenite, este pedentă la înaltul minister, care după ce ni-a cerut socoile și bugetul anilor 1907—1900 și multe alte date și deslușiri relativ la izvoarele de venit ale fondului și la administrarea lui, ni-a cerut cu act special însuși concluzul adunării generale a fondului, despre votarea ajutorului de sub întrebare.

Am subțernut toate datele și am dat deslușirile cerute în toate direcțiunile.

Subțernerea concluzului de sub întrebare, făcută la 9/22 decembrie 1909, este ultimul act în aceasta afacere. Rezoluție n'am primit și nu putem prevedea nici timpul, nici modul rezolvirii.

Un lucru este însă cert și anume acela, că și dacă chestia votării se va rezolvi, — precum și sperăm să se rezolve după dorința noastră generală și dacă suma depozitată la Conzistor și cea adunată de Conzistor ar atinge cifra de 90.000 (nouăzeci mii) cor., Conzistorul totuși nu s'ar putea și nu se poate angaja, și cu atât mai puțin poate garanta contribuirea din parte-și cu aceasta ori cu alta sumă la speșele de edificare și instalare a institutului contemplat. Și nu o poate face aceasta din simplul motiv, că banii de sub administrarea sa în scopul școalei de fete, au avut dela început și au și astăzi cu totul altă mențiune și destinațiune, decât aceea de a se investi în zidiri și instalări.

Pentru prevenirea a orice bănuieli și suspiciuni, cari împiedecă conlucrarea armonică și slăbesc legăturile de bunăînțelegere în viața socială, trebuie să lămuresc, că banii de sub administrarea Conzistorului sub titlul „școala de fete” sunt, după însași proveniența și menirea lor de două categorii:

La categoria primă și în locul prim, chiar și după vechime, are să se socotească fondul, ce poartă numele meu, care fond per 31 decembrie 1909 stă din un capital productiv de 17003 cor. 56 fil.

Acestui fond i-am dat ființă încă în 1903, deci atunci când Reuniunea femeilor din Arad și provincie își sista cu 10 ani mai înainte activitatea și astfel și interesare față de școala de fete, a cărei soarte se prezintă în ochii sufletului meu, întocmai după cum am caracterizat-o în cuvântul rostit la deschiderea Sinodului eparhial din 1903, când o am asemănat cu *Orfana din munți*, care prin rostul laureatului Mureșan își deplângea soarta cu cuvintele:

„Mai este oare în lume
Ființă cum sunt eu,
Un suflet fără nume,
Uitat de Dumnezeu“,

deci este natural, că față de acest fond creat de mine, din indemnul meu și alimentat din o parte a venitului meu, nu dispune și nu poate dispune nici Conzistorul, nici veri cine altul chiar nici după moartea mea, și cu atât mai puțin în viața mea altcum, decât în senzul dispozițiilor mele și spre scopul designat de mine încă dela conceperea ideii creării lui.

La categoria a doua aparțin banii intrați și ceice vor intra dela fondul preoțesc în cvotele votate, dar scadente numai în cursul alor 5 ani următori; din sumele, ce au intrat și ar mai intra dela institutele de bani și dela particulari în urma dispozițiilor luate de Ven. Conzistor încă în 1904, adică atunci, când după studiarea izvoarelor și menițiunii fondurilor diecezane se constatare, că din mijloacele sale dieceza nu mai poate susține școala de fete, deci atunci, când lipsa de ajutor din partea societății era tocmai atât de ardentă, pre cât de simțită se prezintă necesitatea susținerii școlii de sub întrebare.

Voiesc însă să se știe, că pe când din fondul, ce poartă numele meu, au să se creeze și împartă la timpul său stipendii pentru fetele preoților săraci din eparhia Aradului, cari vor cerceta școala confesională gr.-or. română superioară din Arad, pe atunci din banii de categoria a II-a consemnați în pctul II, sub lit. a, b, c, d, e, f, g și h, din proiectul de acord, Conzistorul după sosirea rezoluției ministeriale, relativ la ajutorul din fondul preoțesc, va crea un fond diecezan, a cărui venit va servi de ajutor la susținerea școlii sale superioare de fete, adică spre scopul, pentru care s'a votat și adunat acei bani.

III.

Evidentă fiind din cele de sus nu numai natura și destinațiunea banilor administrați la Conzistor sub titlul școala de fete, dar evidentă fiind și starea financiară a diecezei, este natural, că Conzistorul în conștiința răspunderii sale nu poate angaja dieceza la nici o jertfă în scopul edificării și instalării institutului proiectat, iar spre scopul susținerii lui încă nu se poate angaja, decât cu venitul fondului, ce se va crea din sumele amintite în categoria a doua a banilor intrați și administrați de Conzistor sub titlul școala de fete și în condițiunile, ce le va preciza Conzistorul, în conzecință: On. Reuniuni și comitetului ei revine deslegarea întrebării: oare rezultatul de până acum al colectei întreprinse în scopul edificării institutului contemplat de școală confesională gr.-or. română pentru educațiunea fetelor române, îi face ori nu posibilă realizarea acum a scopului urmărit, dacă adevărat prezintă în stă sau nu în putință de a edifica, instala și susține din mijloacele proprii școala cu internatul contemplat, ori va trebui să aștepte cu edificarea până la adunarea mijloacelor în măsura recerută, măcar pentru edificarea și instalarea institutului?

Fără privire la soluțiunea, ce s'ar da întrebării de mai sus, dar deodată cu pertractarea afacerii bănești, On. Reuniuni și comitetului ei i-se impune și lămurirea întrebării: câștigatu-și-a Reuniunea în cursul timpului îndreptățirea de a susține un institut de școală confesională gr.-or. română după cum este contemplat și în proiectul de acord pomenit mai sus? Și deslegarea acestei întrebări se impune Reuniunii cu atât mai vârtos, cu cât după deschiderea școalei existente, comitetul de atunci a Reuniunii, convingându-se, că Înaltul Guvern nu recunoaște Reuniunii asemenea îndreptățire, a luat concluzul dela 3 octomvrie n. 1890, Nr. 2, pe baza căruia s'a adresat Conzistorului cu rugarea, ca până să-și reguleze treaba statutelor și îndreptățirea de a ține școala proprie sub firma sa, Conzistorul să binevoiască a primi școala Reuniunii în proprietatea și sub firma respective titlul său.

Aceasta situație și-a creat-o Reuniunea prin faptul, că în marea ei însuflețire și în dorul ei ferbinte de a-și vedea idealul întrupat, a și grăbit cu deschiderea școalei fără să fie făcut un calcul real despre venitele și trebuințele anuali a unei atari școli și fără să-și fie regulat măcar în-

dreptățirea de a susține sub firma sa o școală cu caracter confesional.

Respectul datorit On. Reuniuni și nobilei ei nizuințe simțul de datorință pentru ordinea legală și greutatea răspunderii, ce-mi incumbă în conducerea afacerilor, îmi impun reoglandarea momentelor atinse, nu numai pentru că de când s'au petrecut acestea, este vreme lungă și fața Conzistorului nostru s'a schimbat cu totul, încât prea puțini mai sunt de aceia, cari să-și poată da votul în deplină cunoștință de cauză, dar le reînprospetez pentru aceea, pentru că numai prin buna cumpenire a lucrurilor, se poate preveni repetiția greșelilor trecutului, în care și Conzistorul nostru a căzut prin aceea, că fără să-și fi făcut un calcul mai real decât Reuniunea, de voie de nevoie a primit, precum i-s'a cerut școala de sub întrebare, a cărei susținere de atunci până acum costează diecezei peste 60,000 (șasăzeci mii) de coroane.

IV.

Constatat fiind din acte, că Reuniunea la predarea școlii și-a susținut dreptul de reclamare la timpul său, este natural, că Conzistorul, precum i-a recunoscut și i-a susținut și din parteși acest drept prin concluzul său Nr. 4234 din 21 septemvrie (3 octomvrie) 1890, să-i și împlinească cererea. Și nu suferă îndoială, că pe lângă susținerea dreptului autonom a bisericei noastre și față de această școală, întocmai ca și față de celelalte școli populare din dieceză, — va împlini cererea Reuniunii și îi va redă școala fără amânare atunci, când Reuniunea fie directe, fie prin comitetul ei, deodată cu reclamarea școlii, va dovedi, că și-a exoperat îndreptățirea, care nu o avea mai nainte, de a susține sub firma sa această școală, acum superioară de fete, cu caracterul ei confesional gr.-or. român, și Conzistorul va fi vesel, că deși numai cu jertfe mari a susținut-o și i-a câștigat dreptul de publicitate ca școală civilă, dar o poate redă și predă cu un corp didactic complet și peste tot în condițiuni mai favorabile pentru mersul învățământului, decât cum a fost acelea, în cari a primit-o la anul 1890 și respective la anul 1893.

Recunoscut astfel din partea Conzistorului dreptul Reuniunei de a-și reclama școala, urmează în cale naturală nu numai dreptul, ci și datorința acestei On. Reuniuni, ca acum ori mai târziu, în tot cazul, când va dispune de mijloacele recerute la edificare, instalare și susținere, să stră-

mute aceasta școală într'un edificiu mai corăspunzător postulatelor legii de învățământ.

V.

Apreciez intențiunea, de care e condus On. Comitet, când dă espresiune dorinței, că institutul proiectat să-l ridice pe intravilanele din dosul reședinței episcopoești Nr. 28 și 27 din strada Teleky. Dupăce însă aceste intravilane formează proprietatea fondurilor inalienabile bisericesc-clerical și școlar, cu menițiunea specială de a se susține din venitul lor institutul teologic și cel preparandial, — nu pot sprijini dorința On. Comitet al Reuniunii, pentru vinderea acelor intravilane, dar admit și bucuros voi sprijini în Conzistor, ca acesta ca și administrator al fondurilor și fundațiunilor diecezane, să deie Reuniunii și respective comitetului Reuniunii femeilor dreptul de a edifică, instală și susține pe aceste intravilane un institut de școală confesională gr.-or. română, pantru educațiunea fetelor române, având spre acest scop a se încheia între Conzistorul arădan și comitetul Reuniunii un contract, care între altele se conțină după părerea mea și următoarele condițiuni:

1. Conzistorul arădan, ca și administratorul fondurilor și fundațiunilor diecezane, dă comitetului Reuniunii femeilor române din Arad și provincie dreptul de a edifică pe intravilanele pomienite un institut de școală confesională gr. or. română astfel, că intravilanele rămân și mai departe în proprietatea nealterabilă a fondurilor diecezane proprietare, după cum sunt petrecute în cartea fonduară, iar supraedificatele se pot transcrie pe Reuniune cu espunerea clară a scopului, căruia este menit să servească institutul, ce se va ridica.

2. Pentru folosința acestor intravilane și a supraedificatelor de pe aceste intravilane, comitetul Reuniunii se obligă și garantează a plăti diecezei și respective fondurilor proprietare și anume: Cassei conzistoriale din Arad, la termenul de 1 iulie a fiecărui an, o chirie ori arândă anuală corăspunzătoare la 4%, socotite dela suma, cu cât sunt contate aceste intravilane cu supraedificatele lor de acum, în catastifele Conzistorului, iar pentru acurata solvire a arânzii ori chiriei obveninde, Reuniunea răspunde cu averea ei și Reuniunea respective comitetul ei, se învoiește și dă Conzistorului, ca și administrator al fondurilor diecezane dreptul, ca orice eventuală restanță sub acest

titlu, care nici după provocare nu s'ar plăti, să o poată întabula pe edificiul, ce s'ar ridica pe acele intravilane.

3. În situația financiară actuală a diecezei descrisă sub art. I al actului de față, dar și altcum de notorietate publică, Conzistorul nu se poate și nici nu se angajază cu contribuire nici la suportarea cheltuielilor de edificare, nici a celor de instalare a institutului contemplat, iar la susținerea școlii încă nu se angajează, și pentru acum nici nu se poate angaja — decât cu venitul fondului, ce-l va crea conform celor indigite sub capitolul III, dându-și de altcum expresiune dorinței, ca pe lângă încăperile prevăzute prin legea regnicolă pentru asemenea școli, cum este școala superioară confesională gr.-or. română din Arad, pentru creșterea fetelor române, să se facă îngrijire și de o capelă, în care catihetul școlii să țină serviciu bisericesc în zilele de peste săptămână, când nu sunt sărbători.

4. Edificiul contemplat având menirea sa precizată și determinată, de a adăposti între zidurile sale școala superioară de fete gr.-or. română cu internatul ei, susținută astăzi de dieceza Aradului, — On. comitet și respective On. Reuniune a femeilor române din Arad, îi stă în drept să reclame dela dieceză aceasta școală, dacă are mijloacele și îndreptățirea la susținerea ei cu caracterul ei confesional gr.-or. român și cu condițiunile de sub p. 1, 2, se poate apuca de edificare astfel, încât pe anul școlar 1911/12 să poată strămuta și instala școala în noul edificiu, rezervându-și Conzistorul față de această școală și pe viitor exercitarea drepturilor autonome ale bisericii noastre, garantate în Statutul Organic, înlocuind ca și față de celelalte școli confesionale gr.-or. rom. din dieceză.

5. După ce însă este de prevăzut, că rezultatul de până acum al colectei întreprinse de Reuniune și respective de comitetul ei spre acest scop, nu va fi de ajuns la acoperirea cheltuielilor necesare cu edificarea institutului și cu confortul contemplat, On. comitet îi rămâne să aleagă: ori amânarea edificării până la crearea mijloacelor necesare cu edificarea, instalarea și susținerea, ori să edifice în cadrul posibilității și a mijloacelor, de cari dispune.

6. Pentru cazul, că nu i-ar conveni nici una din acestea două alternative, Conzistorul admite și a treia combinațiune, în sensul căreia îndrățește Reuniunea, ca în scopul ridicării unui edificiu în condițiunile de sub 1 și 2 să poată contrage un împrumut ipotecar în sarcina edificiului, ce l-ar ridica pe intravilanele pomenite, dar astfel,

că aceasta sarcină să nu fie mai mare decât $\frac{1}{3}$ a capitalului propriu al Reuniunii investit în acel edificiu. Să enunță însă, că spre scopul ajustării și susținerii școalei și a internatului ei, însărcinarea supraedificatelor cu asemenea împrumuturi nu se permite.

7. Premitând cele de sus adaug, că după ce școala actuală de fete a diecezei se va instala în edificiul, ce Reuniunea va edifica, — din colecta făcută, — pe intravilanele pomenite ale fondurilor diecezane și după ce Reuniunea angajându-se i-s'ar și recunoaște îndreptățirea de a susține sub firma proprie aceasta școală cu caracterul și mențiunea ei actuală, mă angajez personal, pe timpul vieții și a beneficierii mele de venitele episcopoești, să dau școalei un ajutor de 1000 (una miie) coroane, solvinde la finea fiecărui an școlastic, ce va urma după trecerea școalei în administrarea și în sarcina de susținere a Reuniunii, iar după moartea mea școala se va ajutură la susținerea ei cu anumite stipendii, ce se vor crea din fondul meu de 17003 coroane, acărui creștere atârnă dela viața mea mai lungă ori mai scurtă.

8. Dacă însă Reuniunea nu s'ar afla îndemnată a se angaja la susținerea acestei școli sub firma proprie și cu începere dela anul școlastic 1911/12, dacă adevărat Reuniunea nu ar lua de pe acum angajamentul, ca începând dela anul școlastic 1911/12, să instaleze școala superioară confesională gr.-or. rom. din Arad, în noua zidire contemplată pe intravilanele pomenite ale fondurilor diecezane, în acest caz, în vederea, că actualul corp didactic reclamă nu numai asigurarea de oficiu, fiind — afară de una, toate profesoarele aplicate provizor, — ci și ameliorarea de salar, — nu altcum în vederea, că între împrejurările actuale financiare ale diecezei, Conzistorul nu se poate angaja la împlinirea nici uneia din cererile de mai sus, astfel pentru a preveni eventualitatea, că pe când să avem institut ca edificiu, să nu avem corp didactic de parte femeiască, țin, că este în interesul binepriceput al existenței școlii ca atari, ca On. Reuniune și respective comitetul ei, să se angajeze și oblige, ca începând cu anul școlastic 1910/11 să vină Conzistorului întru ajutor la susținerea școalei cu $\frac{1}{3}$ a venitului fondului ei expus cu cifra de 180.000 coroane, care venit s'ar putea spori, dacă cutare institut de bani i-ar fructifica capitalul cu $\frac{1}{2}$ mai mari.

Accentuez necesitatea ajutorului și a angajării Onor. Reuniunii la contribuirea cu acest ajutor, nu numai pentru

motivele invocate mai sus, ci și pentru aceea, pentru că o eventuală denegare s'ar putea explica, că On. Reuniune nu reflectează la serviciul actualului corp didactic, ceea ce ar zguduî bazele de existență și dezvoltare a școlii.

9. Pentru prevenirea a orice neînțelegeri, trebuie să se enunțe, că edificiul, ce s'ar ridica, nu se poate vinde și nici nu se poate întrebuița, decât numai și numai pentru adăpostirea școalei superioare confesionale gr.-or. rom. de fete, cu aranjamentele ei economice, iar pentru cazul nesperat și nedorit, că Reuniunea ar trebui să se desființeze, ori, că Înaltul guvern al țării n'ar permite susținerea acestei școli sub firma Reuniunii, iar Conzistorul nu s'ar angaja, ori de s'ar și angaja, nu o ar putea susține din lipsa mijloacelor recerute, nu altcum pentru cazul, că legile regnicolare n'ar permite nici Conzistorului susținerea de școli cu caracter confesional și astfel nici susținerea școlii de sub întrebare cu caracterul și mențiunea ei, în acestea cazuri, edificiul, ce s'ar ridica de intravilanele pomenite, — ca proprietate a fondurilor diecezane bisericesc-clerical și școlar — trece cu întreaga lui instalațiune și cu întreaga avere a Reuniunii, fie aceea în bani ori efecte și papire de valoare, în proprietatea diecezei Aradului sub administrarea Conzistorului din Arad cu îndatorirea, ca din venitul acelui edificiu și peste tot din averea primită dela Reuniune să se des plătească eventualele datorii, ce ar însărcina edificiul și eventualele conturi ale școalei ca atare, — să se restituie apoi fondurilor creditoare banii luați spre acoperirea deficițului constatat la școală începând dela primirea ei în administrarea Conzistorului, după depurarea acestora și detragerea arânzii ori chiriei intravilanelor, care se poate calcula și cu procente mai mari, întreg venitul ei și respective întreg venitul supraedificatului se întrebuițează spre scopuri bisericești-culturale și filantropice, după chibzuiala cea mai bună a Conzistorului.

Intrucât unele din condițiunile expuse reclamă modificarea statutelor existente — schimbările recerute să se facă și aprobarea lor să se exopere înainte de începerea lucrărilor de edificare a institutului contempilat.

Arad, 3/16 iunie 1910.

Ioan I. Papp,
Episcop.

